

Келих лимонадної шипучки

Слухайте, що я вам тепер скажу.

Як прийшов я до готелю «Прага», узяв мене шеф за ліве вухо і, смикаючи за нього, сказав: «Ти тут піколик*, старший, куди пішлють, запам'ятай це! Ти нічого не бачив, нічого не чув! Повтори!» Ну, то я й сказав, що нічого тут у ресторації не бачив і нічого не чув. А шеф тоді смикав мене за праве вухо й казав: «І запам'ятай собі також, ти мусиш усе бачити і все чути! Повтори!» І я так здивувався, але повторив, що буду все бачити і все чути. І почалося. Щоранку о шостій ми збиралися в холі, наче на параді, приходив пан власник готелю, з одного боку килимової доріжки стояв метрдотель, кельнери, і в самому кінці я, маленький піколик, а з другого боку стояли кухарі, покоївка, буфетниця й помічники, а пан готеляр проходив повз нас і дивився, чи чисті в нас сорочки і фрачні комірці, чи нема на фраці плям, чи не бракує гудзиків, чи

* Піколик — від італійського *piccolo* (малий), на терені колишньої Австро-Угорщини так називали офіціанта на побігеньках, що розносив у кошику легку закуску й цигарки.

блищать мешти, і нахилився, щоб за запахом визначити, чи мили ми ноги, тоді казав: «Добриденень, панове, добридєнь, дами...» І ми вже не сміли заговорити, і кельнери мене вчили, у якому порядку треба класти на обрус ніж і виделку, я чистив попільнички і щодня начищав бляшаний кошик з-під гарячих сосисок, тому що я розносив на вокзалі гарячі сосиски, учив мене цього той піколик, що вже не був піколиком, бо почав працювати у ресторані, ох, нічого він так не хотів би, як розносити гарячі сосиски й далі! Це неабияк мене здивувало, але згодом я зрозумів. І нічого я вже так не бажав робити, як розносити уздовж поїзда гарячі сосиски, скільки разів на день я продав за крону вісімдесят тих сосисок з роголиком, а в пасажира тільки двадцять крон, а деколи й п'ятдесятка, а я ніколи не мав дрібних, хоч насправді їх мав, і отже, продавав іншим до тої самої хвили, коли пасажир заскакував у вагон і починав дертися у вікно, простягаючи руку, а я спершу ставив на землю кошик із сосисками, тоді дзеленькав у кишені дрібняками, а подорожній кричав, що дрібні я можу лишити собі, головне, щоб дав банкноти, але я надто повільно шукав їх у кишенях, і черговий по станції свистав, а я неквапно виймав ті банкноти, а потяг рушав, і я біг поряд з вагоном, а коли він набирив швидкість, я випростував руку і банкноти вже ось-ось торкнуться витягнутих пальців пасажира, котрий аж вивалювався з вікна, деякі вихилялися так, що комусь у купе доводилося тримати його за ноги, один навіть зачепив головою стовп, а другий — семафор, але пальці швидко віддалялися, а я, задиханий, стояв з витягнутою рукою, у якій були вже мої банкноти, бо хто з пасажирів вертатиметься за рештою, і так ото в мене й завелися свої гроші, за місяць назбиралося кілька сотень, а потім уже й тисяча, але вранці о шостій і ввечері перед сном шеф

контролював, чи помиті в мене ноги, а вже о дванадцятій я мав бути в ліжку, і отак я й починав нічого не чути й нічого не бачити, хоча усе довкола чув і все бачив, бачив увесь порядок і розпорядок, бачив, як тішився шеф, що ми між собою на вигляд не здружені, бо якби касирка пішла собі в кіно з кельнером, то їх би одразу позвільняли, запізнався я також з відвідувачами, що засідали на кухні, був там стіл для почесних бувальців, і кожен мав своє місце або знак, кухоль з оленем, кухоль з фіалками, з малюнком містечка, кухлі гранчасті і кухоль-барильце, і глиняний дзбанок зі знаком НВ аж із Мюнхена, щодня я протирав кухлі з того столу, і щовечора приходило сюди вишукане товариство, пан нотар і начальник станції, і голова суду, і ветеринар, і директор музичної школи, і фабрикант Їна, і всім я допомагав скидати і вдягати плащ, а коли приносив пиво, то кожен кухоль мусив потрапити до свого власника, я так дивувався, як то багаті люди можуть цілий вечір вести жваву балачку про те, що десь за містом є кладка, а там, біля тієї кладки, тридцять років тому росла тополя, ну й починалося: один казав, що там тої кладки не було, а була тільки тополя, а другий, що там не було тополі, а була тільки кладка, радше, не кладка, а дошка з поруччям... і так вони могли попивати пиво, дискутуючи на цю тему, і сваритись, і верещати один на одного, але робили те так, «на ніби», бо потім уже перекрикувалися через стіл, що там була кладка, а не тополя, а з того боку лунало, що там була тополя, а не кладка, але за хвилину все заспокоювалося і всі були вдоволені, і вже кричали тільки задля того, аби їм краще смакувало пиво, а іншого разу сперечалися про те, яке пиво в Чехії найкраще, один казав протівінське, другий воднянське, третій пільзенське, четвертий німбурзьке і крушовіцьке, і знову перекрику-

вались, але тільки для того, аби щось відбувалося, щоб якось убити цей вечірній час... А потім знову пан начальник нахилився, коли я подавав йому пиво, і шепотів, що пана ветеринара бачили «У Райських» з панянками, що він був там у покою з Ярушкою, а пан директор Загальної Школи шепотів, що ветеринар там і справді був, але не в четвер, а в середу, і то з Властою, і так цілий вечір балакали тільки про панянок «У Райських», а хто там був, а кого там не було, а я, коли чув ті їхні оповідки, то мені було байдуже, чи за містом була тополя чи кладка, або чи там була кладка, а не було тополі, або тільки тополя, так само як те, чи ліпший пільзнер за пиво крушовіцьке, я не хотів нічого бачити й чути, тільки б самому почути й побачити, як то у тих «Райських». Я порахував гроші, а ті гарячі сосиски я продавав так, що назбирав стільки грошей, аж міг уже завітати собі до «Райських», я навіть навчився плакати на пероні, а що був я такий малий, ідеальний піколик, то на мене махали рукою і не брали решти, гадаючи, що я сирота. І так ото дозрів у мене план, що одного дня увечері після одинадцятої, щойно помию ноги, вискочу через вікно свого покою і зазирну до «Райських». Той день у ресторації «Злата Прага» почався зовсім дико. Перед полуднем з'явилося товариство порядно вбраних циганів при грошах, були то котлярі, що клепали мідні котли, посідали вони до столу і замовили все, що було найліпшого, і за кожним разом, коли замовляли, демонстрували гроші, директор музичної школи сидів біля вікна, а що цигани кричали, то він пересів за столик посеред зали і не переставав читати книжку, то мусила бути дуже цікава книжка, бо коли пан директор підвівся, аби пересісти ще на три столики далі, то й на кліп ока не відірвався від тієї книжки, і коли сідав, теж читав, рукою намацав крісло

й читав далі, а я чистив для почесних бувальців кухлі, дивлячись на них проти світла, було ще далеко до обіду, лише кілька відвідувачів замовили зупу й гуляш, а в нас узвичаїлося так, що всі кельнери хоч би й не мали що робити, то постійно мусили щось робити, як ото я, що самозаглиблено протирав кухлі, та й метрдотель стоячи розкладав у буфеті виделки й ножі, а кельнер укладав серветки... і ось дивлюся я крізь кухоль на «Злату Прагу» і бачу, як за вікном біжать розлючені цигани і вбігають до нашої «Златої Праги» і, мабуть, ще в коридорі вихоплюють ножі, і тут уже почалося щось страшне, вони підбігли до тих котлярів, але ті мовби на них тільки й чекали, бо зірвалися й потягли за собою столи, і затулялися тими столами так, щоб ті, з ножами, не могли до них дістатися, але за хвилину вже два цигани лежали на підлозі з ножами у крижах, а зарізяки тільки дзюгали та штрикали куди попало, і вже столи були позаливані кров'ю, але пан директор музичної школи читав собі й далі, усміхаючись, а та циганська завірюха промчала не коло нього, а таки через нього, забризкала йому кров'ю голову й книжку, разів зо два вдарили ножем у його стіл, але пан директор усе читав, а я під столами човгав навкарачки у напрямку кухні, а цигани яйкали, а ножі блискали, золотими мухами літали ті блиски по «Златій Празі», аж ті цигани врешті забралися з ресторану, не заплативши, і на всіх столиках було повно крові, двоє лежало на підлозі, а на одному столі валялися відрубані рівенько два пальці, водномах відсічене вухо, а на додачу ще й окрасць м'яся, пан доктор, коли прийшов і оглянув ту січу і ті кришеники, упізнав у тому м'ясці кусник м'яза з передпліччя, а пан директор школи підпер голову долонями, поклав лікті на стіл і читав свою книжку, решта столів були перевернуті, ними котлярі

загороджували вихід і прикривали свій відступ, а пан шеф не вигадав нічого мудрішого, як одягти під фрак білу камізельку з вигаптуваними бджілками, стати перед рестораном і, підносячи долоні, казати новим відвідувачам: мені дуже прикро, трапився у нас інцидент, відчинимо допіру взавтра. А я мусив зайнятися закривавленими обрусами, бо на них було стільки відбитків долонь і пальців, що довелося винести їх на подвір'я, розпалити вогонь у пральні, а буфетниця з помічницею мусили їх випрати і виварити, а я мав розвішувати ті обруси, але не міг доп'ястися до шнура, отож робила це помічниця, я подавав мокрі обруси, сьгаючи їй до бюсту, а вона сміялася й користала з тієї ситуації, щоб мене розсмішити, приставляла свої перса до мого обличчя, робила те ніби знехотя, на перемену, спочатку одним персом, потім другим, ті перса, притулені до моїх очей, закривали мені світ, все було дуже пахнуще, коли вона нахилилася по обрус до кошика, я бачив її гойдливі перса, а коли випростувалася, перса переливалися і вже не звисали, а стирчали, і вони з буфетницею сміялися й питали мене: синцю, кільки тобі літ? Чи сповнилося тобі вже штирнайцять? А коли? Вечоріло, віяв вітер, ті обруси висіли так, що перегороджували подвір'я — ми робимо так у залі, коли в ресторані весілля або особливі гості, і ось я вже з усією роботою впорався, знову все сяяло чистотою, всюди були гвоздики, я завжди приносив, залежно від сезону, повний кошик квітів, і я пішов спати, а коли запанувала цілковита тиша, і тільки, наче перемовляючись, лопотіли на подвір'ї обруси, наповнюючи подвір'я своїм мусліновим шепотінням, я відчинив вікно, потім вислизнув поміж тих обрусів, гайнув до хвіртки, перескочив її і далі шмигав по вулиці від ліхтаря до ліхтаря. Щоразу перечікував у темряві, поки пройдуть спізнілі перехожі,

аж поки здалеку побачив зелений напис «У Райських», тоді я на хвилю завмер і прислухався, з черева кам'яниці долинали бренькання оркестріону, я набрався відваги і увійшов, на коридорі було віконце, але так високо, що я мусив стати навшипиньки, а там сиділа пані Райська, і питає: чогось хочеш, хлопчику? я сказав, що хотів би забавитися, а коли зайшов, там сиділа молода чорнявка з розпущеним волоссям і курила, і запитала мене, чого я бажаю? А я сказав, що хотів би повечеряти, а вона на те: принести вечерю сюди чи до ресторації, я почервонів і сказав: ні, я хочу повечеряти в сепаратці, а вона довго дивилася на мене і навіть присвиснула, а тоді запитала, хоч уже й знала відповідь: а з ким? Я показав пальцем на неї і сказав: з вами, а вона похитала головою і, подавши руку, попровадила мене руч-о-руч темним коридором у червоному притьмареному світлі, відчинила двері, там стояла канапа, стіл і двоє плюшевих крісел, світло вигулькувало звідкись з-поза штори, і, відбиваючись від стелі, опадало вниз, як галуззя плакучої верби, я сів, і коли намацав у кишені гроші, то почувся таким сильним, що сказав: «Повечеряєте зі мною? І що будемо пити?» І вона сказала: шампанське, я кивнув, вона сплеснула в долоні, і прийшов кельнер з пляшкою, відкоркував її й відніс у невеличку нішу, тоді виніс повні келихи, я пив шампана і бульбашки залітали мені в ніс, я пчихав, а панянка пила келих за келихом, а потім показала, що зголодніла, і я сказав: добре, нехай принесуть усе найліпше, а вона сказала, що любить вустриці, що вони тут свіжі, отже, ми їли вустриці і пили ще одну пляшку шампана, потім ще одну, а вона почала гладити моє волосся й питати, звідки я родом, я сказав, що з такого маленького села, що вугілля вперше побачив лише торік, і вона сміялася з того й казала, щоб я почувався як удома, мені